

Academische Werkplaats MILIEU EN GEZONDHEID

De Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid bundelt kennis uit praktijk, wetenschap en beleid en wil zo een brug slaan tussen deze gebieden. Binnen de Academische Werkplaats worden vragen van gemeenten en provincies beantwoord door middel van onderzoek door GGD'en in samenwerking met universiteiten. Ook in 2020 zijn er onderzoeksubsidies beschikbaar

NIEUWSBRIEF 29

Mei 2020

In deze nieuwsbrief:

- [Wisseling bestuur AW-MMK](#)
- [Volgende ronde voor indienen projectvoorstellen in september](#)
- [Help ik heb een onderzoeksvraag of projectidee!](#)
- [Een project starten](#)
- [Afgerond project: Geoviewer leefomgeving & gezondheid](#)
- [Afgerond project: Smartsensoring bij Shisha lounges](#)
- [Afgerond project: Groen als motor voor bewegen, ontmoeten en ontspannen](#)
- [Afgerond project: Verduurzamen van woningen en gezondheid](#)
- [Online cursussen en webinars](#)

Wisseling Bestuur AW-MMK

In 2019 nam Bert Brunekreef afscheid van het bestuur van de Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid. Bert was lid van het bestuur sinds de oprichting van de werkplaats. Van 2005 tot 2017 was hij directeur van het Institute for Risk Assessment Sciences (IRAS) aan de Universiteit Utrecht. Vanuit die functie nam hij deel aan het bestuur. Met zijn kennis over de relatie tussen het milieu en de publieke gezondheid heeft hij altijd een zeer waardevolle inbreng gehad in de activiteiten van de werkplaats. Hij begeleidde de eerste lichter milieugezondheidskundigen in hun promotie traject. We zijn heel erkentelijk voor het vele werk dat Bert Brunekreef heeft gedaan om de werkplaats binnen de academische wereld een plek te geven.

De plaats van Bert Brunekreef in het bestuur wordt overgenomen door Gerard Hoek, universitair hoofddocent van het Institute for Risk Assessment Sciences (IRAS) aan de Universiteit Utrecht.

Jan Pierik, voorzitter van het bestuur van de Academische Werkplaats, heeft een nieuwe functie gekregen als burgemeester van de gemeente Borne. Zijn plek wordt tijdelijk overgenomen door dhr. Bovens, directeur van de GGD Zuid-Limburg.

Peter van den Hazel, coördinator van de Academische werkplaats bereikt in mei de pensioengerechtigde leeftijd. Zijn rol als coördinator wordt dan overgenomen door Moniek Zuurbier en Marieke Dijkema, beiden werkzaam als Adviseur Milieu en Gezondheid in de GGD Regio Oost Nederland en beiden ook vanaf het begin af aan bij de Academische Werkplaats betrokken geweest.

Volgende ronde voor indienen projectvoorstellen in september

Twee maal per jaar kunnen er projectvoorstellen worden ingediend. De volgende ronde is in september. Houd de website in de gaten voor de exacte deadline. De deadline zal ook nog gecommuniceerd worden via email.

Klik [hier](#) voor de financieringsvoorwaarden, de wijze van indienen en alle overige informatie.

Help ik heb een onderzoeksvraag of projectidee!

In ons Milieu&Gezondheid-wereldje zijn er verschillende plekken waar je als GGD'er met een projectidee of onderzoeksvraag naartoe kunt. Je kunt terecht bij je bovenregionale team of een GGD werkgroep, bij de RIVM-cGM-regioadviseur, je kunt bij het RIVM-cGM een toonbankvraag stellen of een projectidee indienen, en je kunt ook nog een onderzoeksproject of desktopstudie voorstellen binnen de Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid. De verschillen en voorwaarden zijn niet altijd even duidelijk. We vatten ze hier voor je samen:

Een antwoord op je vraag?

Voor ondersteuning bij een casus of antwoord op een korte inhoudelijke vraag kun je als GGD'er terecht bij je bovenregionale (tweede lijns-) adviseurs. Als input van een expert nodig is, wordt er (via de cGM-regio-adviseur) een toonbankvraag aan het RIVM-cGM gesteld. Die vraag wordt dan, in maximaal 2 werkdagen, door een of meerdere RIVM-experts beantwoord. Zo nodig helpen de cGM-regio-adviseur en/of bovenregionale adviseur je dat antwoord te vertalen naar je praktijksituatie.

Grotere vragen, of meer complexe vraagstukken die meer onderzoektijd vragen, niet onder reguliere GGD-werkzaamheden vallen en regio-overstijgend en breed toepasbaar zijn, kunnen in samenwerking tussen cGM en GGD leiden tot een cGM-projectvoorstel. Dat voorstel moet worden goedgekeurd in het Programmacollege Milieu & Gezondheid. Per project wordt gekeken wat de optimale samenwerking tussen RIVM-cGM en GGD is, eventueel wordt een GGD-medewerker bij het RIVM-cGM gedetacheerd of ingehuurd.

Heb je een projectidee, of wil je meer weten over de voorwaarden? Bespreek het met je cGM- en/of bovenregionale-adviseur!

Wil je eigenlijk zélf een keer op onderzoek uit?

Dan biedt de Academische Werkplaats kansen. Er zijn kortdurende desktopstudies en onderzoeksprojecten die zo'n zes maanden mogen duren.

Desktopstudie:

In een desktopstudie moet je een onderzoeksvraag in maximaal 40 uur kunnen beantwoorden. Onderzoeksvragen voor desktopstudies mag je zelf indienen, maar worden soms ook door bijvoorbeeld werkgroepen geformuleerd waarna er een uitvoerder bij gezocht wordt. Het moet gaan om het (wetenschappelijk) uitdiepen van een onderwerp dat toepasbaar is in meerdere regio's. Je voert het onderzoek uit door bijvoorbeeld literatuuronderzoek en interviews. Betrokkenheid van tenminste één kennisinstituut (als begeleiding) is een vereiste. Een GGD'er voert het onderzoek uit.

Onderzoeksproject:

Een onderzoeksproject geeft antwoord op een onderzoeksvraag op het gebied van milieu en gezondheid, waarvoor wetenschappelijke kennis nodig is. Het project wordt ingediend en uitgevoerd door een (deelnemende) GGD. Minimaal één gemeente of provincie én een kennisinstelling zijn betrokken. De tijdsduur is maximaal zes maanden. Vanuit de Academische Werkplaats kan typisch 15 duizend euro worden bijgedragen. 'Bij uitzondering kan er meer geld beschikbaar worden gesteld.' Meer informatie vind je op www.academischewerkplaatsmmk.nl. De leden van het coördinatieteam (zie de website) kunnen je adviseren over de meest kansrijke route en ondersteunen bij het uitwerken van een voorstel.

Een project starten

Wist je dat het mogelijk is om buiten de georganiseerde 'calls' om te starten met een onderzoeksproject binnen de Academische Werkplaats Medische Milieukunde? Een desktopstudie (ca 4 weken) kan in overleg met de coördinatoren op zeer korte termijn worden gestart, en ook voor onderzoeksprojecten (met een duur van 6 maanden) kunnen er goede redenen zijn om bij uitzondering af te wijken van de calls. Neem vooral contact op met de coördinatoren via awmmk@vggm.nl, zij denken graag met je mee!

Juist deze Corona-tijd biedt hiervoor wellicht aanleiding. Misschien heb je wel een goed onderzoeksidee over de samenhang tussen Corona en een leefomgevingsaspect? Of tussen de maatregelen en de kwaliteit van de leefomgeving? Of de invloed van de maatregelen op ons (on)gezonde gedrag? Ook is het mogelijk dat de uitzonderlijke omstandigheden maken dat je juist nu tijd hebt voor, of extra zin in, een onderzoeksproject. Of misschien heb je/ben je een stagiair of co-assistent die naarstig op zoek is naar een alternatieve opdracht?

Kijk ook eens in het overzicht van projectideeën ([link naar besloten GGD-omgeving](#)) die de laatste brainstormbijeenkomsten hebben opgebracht, voor inspiratie. Heb je wel een goed idee, maar geen gelegenheid het uit te voeren? Laat het ons ook weten, we brengen vraag en aanbod graag met elkaar in contact!

Afgerond project: Geoviewer leefomgeving & gezondheid

Behoefteteonderzoek

In 2019 hebben GGD Gelderland-Midden en het RIVM samen het project *'De meerwaarde van een geoviewer gezonde leefomgeving voor gemeenten'* uitgevoerd. Het doel van het project was te onderzoeken of gemeenten behoefte hebben aan informatie over leefomgeving en gezondheid op kaarten. Uit het onderzoek bleek dat gemeenten daar inderdaad behoefte aan hebben. Ten eerste om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid van hun inwoners, en ten tweede om aan de hand van kaarten in gesprek te gaan met bewoners over de kwaliteit van de leefomgeving. Klik hier voor het [rapport](#) of de [factsheet](#) over het behoefteteonderzoek.

De Geoviewer gezonde leefomgeving

Vervolgens heeft GGD Gelderland-Midden de [VGGM Geoviewer Gezonde leefomgeving](#) ontwikkeld. De Geoviewer gebruikt open data uit de eigen GGD Monitor, van het CBS en van het RIVM. De meeste gegevens zijn op wijk- en buurtniveau te bekijken. Zo is in één oogopslag te zien hoe het er in een bepaalde wijk voor staat en of er verschillen met andere wijken zijn. Ook kun je met de geoviewer kaarten van thema's naast of over elkaar heen leggen. Op die manier kun je zien of er mogelijk een relatie is tussen die thema's. De geoviewer is nog in ontwikkeling, binnenkort worden nog andere thema's en indicatoren toegevoegd.

GGD'en die niet de beschikking hebben over een geoviewer, kunnen ook met kaarten aan de slag, bijvoorbeeld door kaarten op een gewone website te zetten of gebruik te maken van andere software zoals Tableau of Swing Mosaic, waar veel GGD'en wel over beschikken. De mogelijkheden voor interactief gebruik van de kaarten is dan wel beperkt.

Afgerond project: Smartsensoring bij Shishalounges

Afgelopen jaren zijn er in de steden veel shishalounges bij gekomen. Hier onder verstaan we horecagelegenheden waar waterpijp gerookt kan worden. In Den Haag worden de lounges vaak gevestigd in oude panden. Deze lounges hebben bij de aanvang vaak geen of geen goed ventilatiesysteem, waardoor in de bovenliggende woning veel overlast kan zijn. Vaak klagen bewoners over geurklachten. Het is voor omgevingsdiensten vaak lastig om goed te handhaven op geuroverlast in dergelijke situaties. Bij het gebruik van de waterpijp worden kooltjes gebruikt. Deze kooltjes produceren door onvolledige verbranding veel koolmonoxide. Dit is goed te meten en er zijn WHO normen waaraan getoetst kan worden.

In dit project zijn er op drie locaties bij shishalounges en bovenliggende woningen metingen gedaan met een nieuw smart sensing systeem. Het doel was om te testen of dit systeem hiervoor inzetbaar is. Het vernieuwende aan dit systeem is dat de meetresultaten direct op een online platform getoond worden. Voordelen hiervan zijn dat het direct inzicht geeft in de concentraties. Deze gegevens zijn ook voor anderen inzichtelijk. Naast de GGD kunnen bewoners, de eigenaar van de lounge, de gemeente, de omgevingsdiensten en de brandweer zouden hier gebruik van kunnen maken. De eigenaar van de lounge kan direct handelen en de handhavingsinstanties kunnen handhaven.

In het [rapport](#) staat de aanpak, de resultaten en de conclusies beschreven. In de [factsheet](#) staat een samenvatting van het rapport.

Afgerond project: Groen als motor voor bewegen, ontmoeten en ontspannen

Groen heeft een belangrijke positieve invloed op de gezondheid van mensen via verschillende mechanismen. Groen heeft een positief effect op het herstel van stress, zet aan tot bewegen en kan leiden tot ontmoeting tussen mensen. Deze positieve effecten gelden voor alle mensen, maar zeer waarschijnlijk meer voor mensen in buurten met een lagere sociaaleconomische status.

Het onderzoek richtte zich op twee wijken in Maastricht die laag scoren op economische status en gezondheid en die verschilden in de hoeveelheid groen in de buurt. In beide buurten vonden buurtwandelingen en ontwerpessies met kinderen en ouderen plaats. Vervolgens schatte computermodel EcoMATCH (ontwikkeld door het Maastricht Sustainability Institute) extra gezondheidsvoordelen en lasten van hun ontwerp, zoals effecten op koeling tijdens hittegolven, maar ook een mogelijke toename van het tekenbeetrisico. Resultaten zijn besproken met kinderen en ouderen, die de mogelijkheid hebben gekregen om hun ontwerp vervolgens aan te passen. Bovendien is onderzocht in hoeverre de bewoners de locaties meer zouden bezoeken vanwege hun nieuwe groene ontwerp.

Link naar het [rapport](#).

Afgerond project: Verduurzamen van woningen en gezondheid

Verduurzamen van woningen staat hoog op de agenda voor de komende jaren. In Nederland is in 2018 het nationale Klimaatakkoord aangenomen met als speerpunt een CO2 reductie van minimaal 49 procent in het jaar 2030. Het verduurzamen van woningen biedt een uitstekende kans om in te spelen op het leefmilieu in en rondom de woningen. Indien er bij de verduurzaming onvoldoende rekening wordt gehouden met gezondheidsaspecten brengt dit risico's met zich mee

Er is een overzicht gemaakt van factoren die samenhangen met het verduurzamen van woningen en welke gezondheidsrisico's of –verbeteringen het kunnen opleveren.

Dit is vertaald naar drie stukken, namelijk:

- Een praatplaat, te gebruiken voor gesprekken met externen over verduurzamen van woningen en gezondheid.
- Toelichting op de praatplaat.
- Handleiding in de vorm van een Exceloverzicht, waarin per aandachtspunt beschreven staat wat eventuele knelpunten kunnen zijn en welk advies kan worden gegeven.

De handleiding is flexibel en zal in de toekomst worden aangevuld. Dit omdat ontwikkelingen binnen de verduurzaming snel gaan en de innovatiegraad hoog is. De handreiking is initieel bedoeld voor GGD medewerkers ter advisering, maar zal ook ter beschikking worden gesteld aan andere organisaties, indien ze dit bruikbaar achten. Met deze kennis kunnen GGD-medewerkers zich proactief opstellen richting gemeenten en andere organisaties en hun adviesrol op dit gebied beter vervullen. Het beheer van de handleiding zal worden belegd binnen de GGD werkgroep binnenmilieu.

Link naar het [rapport](#) en de [factsheet](#).

Online cursussen en webinars

Veel bijeenkomsten gaan niet door vanwege het corona-virus. Ook het symposium van de Academische Werkplaats dat we in mei hadden willen organiseren wordt uitgesteld. Maar daarvoor in de plaats worden er nu veel cursussen online open gesteld en worden er online webinars georganiseerd. Hieronder een kleine selectie:

Er zijn (altijd al) vele MOOCs beschikbaar (Massive Open Online Course), deels ook gratis. Kijk eens op de volgende websites voor online courses over zeer veel onderwerpen:

Coursera: <https://www.coursera.org/>

edX: <https://www.edx.org/>

Het [Health Effects Institute](#) heeft in april en mei een serie webinars over luchtkwaliteit en gezondheid georganiseerd in plaats van hun jaarlijkse conferentie. Je kunt deze gratis nakijken op de website.

De jaarlijkse conferentie van de International Society for Environmental Epidemiology (ISEE) zal dit jaar ook online gehouden worden met een gereduceerd tarief. Meer informatie volgt nog op [de website van de conferentie](#).

[Aanmelden nieuwsbrief](#) / [Afmelden nieuwsbrief](#)

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Academische Werkplaats Milieu en Gezondheid (AW-MMK)

Contact

Fatima Toufali, managementassistente AW-MMK
GGD Gelderland-Midden
Postbus 5364, 6802 EJ Arnhem

Tel.: 088 355 58 13

E: awmmk@vggm.nl

